

ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΟΙ (9)

**Του Αχ. Λαζάρου,
Ρωμανιστή-
Βαλκανολόγου**

β' μέρος

Συμπερασματικά σύμφωνα με σχετικά πρόσφατη συγγραφή (Κ. Κίτσου), τα Ζωγράφεια διδασκαλεία από τη μια μεριά και τα περίφημα σχολεία του Αργυροκάστρου, της Κορυτσάς, της Μοσχόπολης, της Χειμάρρας, της Πρεμετής, του Λαμπόβου, της Πολύσαντης, της Σωπικής, της Δρόβιανης, του Δελβίνου, κ.τ.λ. συνολικά 360, ανδρωμένα με τις γενναίες επιχορηγήσεις των μεγάλων ευεργετών Ζάππα, Αρσάκη, Σίνα, Ζωγράφου, Μπάγκα, Δούκα, και άλλων, με τους 2.500 μαθητές τους, φέρανε μια πραγματική άνθηση της παιδείας και των γραμμάτων στην περιοχή, δημιούργησαν μια ακτινοβολία έξω και πέρα απ' αυτή, και άφησαν μια λαμπρή παράδοση παιδείας, μοναδική για ένα τόσο μικρό τόπο σε τέτοια εποχή.

Κατά τον καθηγητή Γ. Πλουμίδη, προκαλεί θαυμασμό το γεγονός ότι στο σχολείο της ελληνικής Κοινότητας Δυρραχίου αναφέρεται ως υπόδειγμα καλού σχολείου, αφού τα 2.400 μέλη της κοινότητας (το 1/3 του πληθυσμού) συντηρούσαν λύκειο με 140 μαθητές και παρθεναγωγείο με 100 μαθήτριες. Κατά τον V. Berard, ένα αιώνα μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, το Δυρράχιο παραμένει "κουτσοβλαχικό λιμάνι"!

Έτερος Ζωγράφος, ο Γεώργιος του Χρηστάκη (1863) όταν την επομένη της διακοινώσεως των άρθρων του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας οι Βορειοηπειρώτες συνειδητοποίησαν ότι η ενσωμάτωση της Βορείου ηπείρου στην Ελλάδα δεν είναι δυνατή με διαδικασίες ειρηνικές και κατ'ανάγκη επαναστάτησαν, έλαβε ενεργό μέρος στην πρώτη γραμμή έως την υπογραφή και από την Αλβανία του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας, που αναγνωρίζει τα δικαιώματα της ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ, διασφαλιζόμενο με στρατιωτική δύναμη και χωροφυλακή, επίσημη γλώσσα την ελληνική και βορειοηπειρώτες βουλευτές στην Αλβανική βουλή. Δεδομένου δε άλλως τε ότι το Πρωτόκολλον της Κέρκυρας είναι πολυμελής συμφωνία, καταργείται μόνο από τα συμβληθέντα μέρη.

Τον ελληνισμό είχε εκπροσωπήσει η Αυτόνομη Πολιτεία της Βορείου Ηπείρου (Γ. Ζωγράφος-Αλ. Καραπάνος). Δικαιοδοτικό δε όργανο επιλύσεως της χρονίζουσας και επώδυνης εκκρεμότητας είναι το συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών των έξι(η) Μ. Δυνάμεων. Στη μητροπολιτική Ελλάδα απομένει η εξεύρεση Ελλήνων προς δικαίωση των αγώνων και των θυσιών των βορειοηπειρωτών. Είναι άλλως τε χρεωμένη. Διότι τόσο γενναιόδωρα της συμπαραστάθηκαν οι Εθνικοί Ευεργέτες και διότι, κατά τον λεγόμενο Πόλεμο της Ντροπής του 1897, την τιμή των ελληνικών όπλων και την αξιοπρέπεια των απανταχού Ελλήνων έσωσε ο Μοσχοπολίτης Αρβανιτό-

βλαχος Σμολένσκης, ο οποίος ακόμη και από διδάκτορες Ιστορίας των χρόνων μας χαρακτηρίζεται αλλοδαπός φιλέλληνας λόγω του επωνύμου του, το οποίο πρόγονοί του έπλασαν από τον χώρο αποδημίας τους στην αυτοκρατορία των Αψβούργων. Όμως δεν απουσίασαν από την πανεθνική επανάσταση του 1821 και τους μετέπειτα αγώνες των Ελλήνων. Δεν είναι δε μικρότερης σημασίας ελληνικής και η παρηρησία Αρβανιτοβλάχου κατά την πλέον αφόρητη περίοδο της τουρκοκρατίας, όταν πανευρωπαϊκά δυσφημίζεται και διακηρύσσεται ότι ο ελληνισμός έχει καθολικά και οριστικά εκλείψει! Αποστομωτική απάντηση και αποκατάσταση της αλήθειας αποτολμάται από τον Προκοπίου- Πάμπερι Δημήτριο στο εσπευσμένο επίτομο δημοσίευμα του, επιγραφόμενο Επιτετηρημένη Επαρίθμησης των κατά τον παρελθόντα αιώνα λογίων Γραικών και περί τινων εν των νυν αιώνι ανθούτων που θησαυρίζεται από πρωτοπόρο βιβλιοθηκονόμο, τον J.A. Fabricius στην Bibliotheca Graeca (Αμβούργο 1722).

Κατά τους χρόνους αυτούς Αρβανιτόβλαχος κληρικός, ο ηγούμενος της μονής Αρδενίτσας, ο Μοσχοπολίτης Νεκτάριος Τέρπος, που προηγείται μισό αιώνα του Κοσμά Αιτωλού, του Αγίου, αληθινός πρόδρομος και πνευματικός πατέρας του, αντιπαλεύει επί δεκαετίες τον εξισλαμισμό στο γεωγραφικό τρίγωνο Δυρραχίου-Αρτας-Τρικάλων Θεσσαλίας εκστομώντας κατά τα κηρύγματά του, τα «μιλήματά» του, τον ελπιδοφόρο όρο Ελευθερία, επί τουρκοκρατίας. Εν τούτοις παραμένει παραγνωρισμένος και παρεξηγημένος. Μόλις στο τελευταίο τέταρτο του εικοστού αιώνα επιχειρήθηκε επιστημονική ορθότητα και δικαίωση των κηρυγμάτων του (Ε.Ι.Ε.-ΚΝΕ τετράδια εργασίας 7, Αθήνα 1984) τα οποία εκδόθηκαν και σε βιβλίο επιγραφόμενο Πίστις, με πολλές ανατυπώσεις. Στη Μοσχόπολη στήνει τυπογραφείο ο Γρηγόριος Κωνσταντινίδης (1701-1769). Ο Θεόδωρος Καβαλιώτης ιδρύει τη Νέα Ακαδημία, στην οποία διδάσκει και συγγράφει βιβλία. Το δε συγγραφικό έργο του συνεχίζει ο μοναχός Δανιήλ Μοσχοπολίτης με πολύ ευεργετικές επιπτώσεις και

στους μη ελληνικούς πληθυσμούς, γειτονικούς και όλης της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Μάλιστα μεταξύ των χορηγών μνημονεύονται και πρόγονοί των Σπυριδωνος, Χαριλάου Τρικούπη.

Ομολογουμένως η πρωτοκαθεδρία στη χορεία των εθνικών Ευεργετών Βορειοηπειρωτικής - Αρβανιτοβλάχικης καταγωγής ανήκει στην οικογένεια Σίνα. Ο ιερέας Γεώργιος Σίνας γεννημένος κατά το 1740 στη Μοσχόπολη σε μια εύπορη οικογένεια εμπόρων άφησε μνήμη αγαθή και για σημαντικές δωρεές σε ιδρύματα εκπαιδευτικά της γενέτειράς του. Μετά δε την καταστροφή της Μοσχόπολης από τους τουρκαλβανούς η οικογένειά του, η οποία εν τω μεταξύ είχε ανοίξει κατάστημα στο Σεράγεβο, εγκαταστάθη-

κε στη Κροατία και κατόπιν στη Βιέννη. Εκεί βασισμένη στην ευνοϊκή αυστριακή νομοθεσία κατέλαβε την πρώτη θέση στις επιχειρήσεις εισαγωγών καπνών, βαμβακιού και τροφίμων. Ο Σίμων Σίνας γεννημένος επίσης στη Μοσχόπολη το 1753 ανέδειξε την εμπορική επιχείρησή του δεύτερη οικονομική δύναμη στην Αυστρία, μετά τον οίκο Rothschild. Ενωρίς διευρύνει προσεκτικά τον κύκλο των οικονομικών δραστηριοτήτων στις συγκοινωνίες (σιδηροδρόμους) και στην αξιοποίηση της υδάτινης οδικής αρτηρίας του Δουνάβη με ναυπήγηση υπερσύγχρονου για τους χρόνους εκείνους στόλου δεκάδων ποταμοπλοίων, των οποίων το μιν τελειότερο με το όνομα του αυτοκράτορα Franz I, το δε δεύτερο με το συμβολικό των ριζών του ελληνισμού «Αργώ».

Αναφορά στο σύνορο των επιτευγμάτων καθίσταται εδώ αναντίρρητη ανέφικτη. Μόνο για τον Σίμωνα Σίνα ο Γεώργιος Λάιος στην σειρά των εκδόσεων της Ακαδημίας Αθηνών αφιέρωσε ογκώδη τόμο. Πάντως υπήρξε μεγιστάνας του πλούτου και μέγιστος ευεργέτης της Ελλάδος, η οποία του οφείλει την Ακαδημία Αθηνών, το Εθνικόν Οφθαλμιατρείον, το Εθνικόν Αστεροσκοπείον, την Εθνική Τράπεζα... Ωστόσο τα ευγλωπτότερα της ανθρωπίνης ποιότητάς του πιστοποιητικά είναι δύο: Πρώτον αλληλογραφώντας με τον Ιωάννη Καποδίστρια, Κυβερνήτη της Ελλάδος, υπογράφει ταπεινότατα ως Πρόεδρος της Αδελφότητας των Ελληνοβλάχων Βιέννης. Δεύτερον, όταν συνομιλητής του αποφαίνεται για την ευτυχία του σπεύδει στην αποκαλυπτική ομολογία: «Δεν έχω λέξεις ικανές να δοξάσω τον Υψιστον δι' όλα τα αγαθά που ου έδωσε. Αλλ'έν μόνον δεν ηδυνήθην να πράξω δυστυχώς, να δώσω όλως ελληνικήν ανατροφήν εις τον υιόν μου και να εξοικειώσω αυτόν προς τε την γλώσσαν και τα πάτρια ήθη και έθιμα ώστε να μην διακρίνηται των λοιπών Ελλήνων μόνο δια τον πλούτον, αλλά μάλλον δια την ακραιφνή και γνήσιον ελληνισμόν»!

(Οι ενδιαφερόμενοι για τεκμηρίωση βλ. Ευρετήρια Ονομάτων στην τετράτομη συγγραφή Αχ.Γ. Λαζάρου, «Ελληνισμός και λαοί νοτιοανατολικής (ΝΑ)Ευρώπης Αθήνα 2009-10, ΜΕΓΑΛΗ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ, τ.Γ', Αθήνα 2011).

ΕΥΖΕΙΝΟΥ ΛΕΟΧΗΣ
ΠΟΝΤΙΩΝ ΝΑΟΥΣΑΣ

Νέες προβολές στο "ΣΤΑΡ"